

ПАМЯТНИКИ АРМЯНСКОЙ ЭПИГРАФИКИ. I.

НАДПИСИ МАРМАШЕНА

СОБРАЛЪ И ПРИГОТОВИЛЪ КЪ ПЕЧАТИ

Іосифъ Орбели.

СЪ 3 АВТОТИПИЧЕСКИМИ ТАБЛИЦАМИ.

ИЗДАНИЕ АНІЙСКАГО МУЗЕЯ ДРЕВНОСТЕЙ.

ПЕТРОГРАДЪ.

ТИПОГРАФИЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 линія, № 12.

1914.

ПАМЯТНИКИ АРМЯНСКОЙ ЭПИГРАФИКИ. I.

НАДПИСИ МАРМАШЕНА

СОБРАЛЪ И ПРИГОТОВИЛЪ БЪ ПЕЧАТИ

Іосифъ Орбели.

СЪ 3 АВТОТИПИЧЕСКИМИ ТАБЛИЦАМИ.

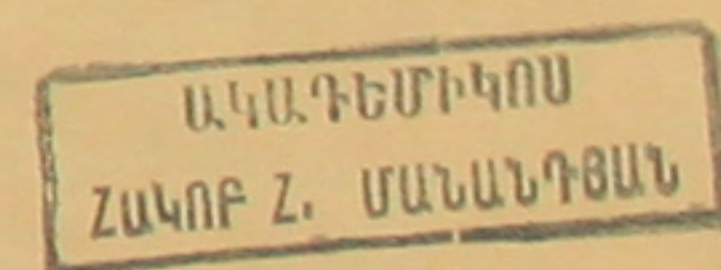
ИЗДАНИЕ АНІЙСКАГО МУЗЕЯ ДРЕВНОСТЕЙ.

ПЕТРОГРАДЪ.

ТИПОГРАФІА ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 линія, № 12.

1914.



ԱՎԱԴԵՍԻԿՈՍ
ՀԱՎՈՐ Զ. ՄԱՆԱԴԵՍ

Монастырь Мармашень расположенъ въ сел. Ганлиджа, въ Александропольскомъ у. Эриванской губ., верстахъ въ 8 къ сѣверозападу отъ г. Александрополя. Въ настоящее время монастырь не имѣетъ ни братіи ни настоятеля; главный храмъ служить приходской церковью.

Главная церковь построена, согласно надписи 1, въ 988—1029 гг. княземъ князей Вахрамомъ Пахлавуни при участіи его матери Шушикъ и его братьевъ Васака, Абулхариба и hАмзэ. Въ 1225 г., согласно надписи 2, храмъ былъ возобновленъ архіепископомъ Григоріемъ и его братомъ Харибомъ, сыновьями магистра Абухамра, внуками Вахрама Пахлавуни. Последнее возобновленіе церкви относится къ концу XIX вѣка.

Съ запада къ храму примыкалъ притворъ; отъ него сейчасъ сохранились лишь слѣды отпавшей кладки на западной стѣнѣ храма и незначительные остатки фундамента. Мѣсто притвора устлано могильными плитами. При последнемъ возобновленіи храма тутъ была сооружена гробница, съ эпитафіей Вахрама Пахлавуни; не исключена возможность, что на этомъ мѣстѣ были остатки подлинной гробницы Вахрама (ср. надпись 2).

На сѣверъ отъ главнаго храма, на разстояніи нѣсколькихъ шаговъ отъ него, находятся развалины церкви; сохранились южная и восточная стѣны, остальные ея части обрушились вмѣстѣ съ куполомъ въ концѣ XIX в.; сооруженіе этой церкви связано, вѣроятно, съ возобновленіемъ монастыря Григоріемъ и Харибомъ. На югъ отъ главнаго храма сохранилась небольшая церковка, относящаяся къ тому же или къ болѣе позднему времени.

Главный храмъ, мѣсто его притвора, малая церковь и довольно обширное кладбище, находящееся на востокъ отъ главнаго храма, окружены грубо сложенной оградой, въ которой использованы архитектурные фрагменты, крестные камни и двѣ плиты, быть можетъ, отъ стѣнъ притвора, съ тремя надписями.

Къ сѣверу отъ главнаго храма на невысокомъ холмѣ сохранились жалкіе остатки церковки, окруженные обширнымъ кладбищемъ. Церковь эта, носившая названіе Верхней обители, была присоединена, согласно надписи 2, къ Мармашенскому монастырю при возобновленіи его внуками Вахрама Пахлавуни.

Фотографіи надписей, воспроизведенныя на таблицахъ, сняты А. М. Вруйромъ при посѣщеніи нами Мармашена въ августѣ 1913 года.

Первыя восемь издаваемыхъ мною надписей были напечатаны архіеп. А. Мхитарянцемъ (ՏԵՂԻՍԻՄՅԱՆ ԵՄԻՆՈՍԻՍ ԺԱՅՐՈՒՄ) и о. Алишаномъ (ՆՐԵԿՈՒՄ).

Іосифъ Орбели.

1. Главная церковь. Снаружи, на южной стѣнѣ, въ средней части, подъ окномъ, надпись въ 18 строкъ.

[illegible]

18

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆՊԱՀԵՆՁԱՆԴՍՄԵՐԱՐ ՀԵՍԼԵՂԻՑԻՆ

2 ՇՆՈՐՀԻՆԸ ԱՅ ԵՍ ՎԱՀՐԱՄ ԻՇԽԱՆԱՅ ԻՇԽԱՆ ԵՒ ԱՆԹԻՊԱՏ ՊԱՏՐԻԿ ՈՐԻԻ ԳՐԻԳՈՐԻ ԻՇԽԱՆԻ ՀԱՅՈՑ
 3 ՄԵԽԱՅ Ի ՑԵՂԷ | ՊԱՀԼԱԻՈՒՆԻ ԵՒ Ի ԶԱՐԲԻՑ ՍՐԲՈՑԸ ԳՐԻԳՈՐԻ ՀԱՅՈՑ ԼՈՒՍԱԻՈՐԶԻ ՈՐ ՅԱՂԱԳՍ Ի
 4 ԲՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ ՅԱԻՈՒՐՍ ՍՐԲԱՍԱ ՈՐԴԻՈՑ ԱՇՈՏՈՑ ՀԱՅՈՑ | ԹԱԳԱԻՈՐԻ ՄԻՆԶԵԻ Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ
 5 ՅՈՎԱՆԻՍԻ ՈՐԴԻՈՑ ԳԱԳԿԱ ՀԱՅՈՑ ՇԱՀԱՆՇԱՀԻ ԱՌՆ ԻՄԱՍՏՆՈՑ ՇԻՆՈՂԻ ԵՒ ԽԱՂԱՂԱՐԱՐԻ ԵՒ Ի
 6 ՀԱՅՈՑ | ՏԻԿՆԱՅ ՏԻԿԻՆ ԵՒ ԵՂԲԱՐԻ ԻՄ ՎԱՍԱԿ ԻՇԽԱՆ ՈՐ ՆԱՀԱՏԱԿԵՑԱԻ Ի ԹՈՒԻԲԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ
 7 ԵՒ ԱՐԼԽԱՐԻԲ | ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԶՊԱՆ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆ ՀԱՄԶԷ ՈՐԻ ԷԱԲ ԱՄԵՆԱՅՆ ՏԱՄԲ ԵՒ ՏՈՀՄԻԻ
 8 ՀԱԻԱՏԱՐԻՄԲ ՏԵՐԱՆՑ ՄԵՐՈՑ ԵՒ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ Ի ՎԵՐԱ ՏԱՆՍ ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԱՐԵԱՄԲ
 9 ՄԵՐ ԵՒ ՈՐԴԻՈՑ ՄԵՐՈՑ ԵՒ ԳԱՆԶՈՒՑ ԱՌԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀՆԱՐԻԻԲ ԽՆԴԻԵԱԲ ԶԽԱՂԱ-
 10 ՂՈՒԹԻՆԸ ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԵՒ ԶՀԱՏԱՏՈՒԹԻՆԸ ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ: ՇԻՆԵՑԱԲ ԵՒ ԱՅԼ | ԲԱԶՈՒՄ ԵԿԵՂԵՑԻՍ ԵՒ
 11 ՎԱՆՈՐԱՅՍ ԲԱՅՑ ԶՏԵՂԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆՍ ՄԵՐՈՑ ԱՌԱԻԵԼ ՊԱՏՈՒՈՎ ՄԵԾԱՑՈՒՑԱԲ ԵՒ ԼԻԱՑՈՒՑԱԲ |
 ԱՄԵՆԱՅՆ ԳՈՑԻԻԲ ԼԵՐԱՄԲԻ ԵՒ ԳԱՇՏԱԻԲ ԱԻԱՆԳԵՑԱԲ Ի ՍԼ ԳԵՂՍ ԵՒ ԱԳԱՐԿՍ ԳԱՆԶԱԳԻՆՍ

12 ԶԲԱԳԱՐԱՆԻ ԳԵՂ ԵՒ ԶԻՒՐ ԱԳԱՐԱԿՆ ԶԳՈԳԻՍՆ ԵՒ ԶՊՈՐՏԱՆԳՆ ԶԱՐԱԳԷՃ ԵՒ ԶԱԶԱՏԱ ԶԱՍՄԱՆԵՍՆ
13 ԵՒ ԶԵԶՆԿԱՅՆ. Ի ՅԱՒՇԱԿԱՆԻ ԱՅԳԻՒՔ ԵՒ Դ ԶԱՂԱՅ ԵՒ Բ ԶԱՂԱՅ | Ի ԴՈՂՍ Ի ՅԱՇԱՐԱԿԻ ԱՅԳԻ Ի
14 ԿԱՐՐՈՅ ԴԱՇՏԻ ԱՅԳԻ Ի ՍԵՐԿԵԼԻՔԻ ԱՅԳԻ Ի ՎԺԱՆ ԱՅԳԻ Ի ՄՐԵՆԻ ԱՅԳԻՒՔ Ի ՅԱՆԻ ՏՆԵՐ ԵՒ
15 ՈՐԳԻՈՅ ՄԵՐՈՅ ԵՒ ԿԱՐԿԵՑԱՔ Ի ԶԵՌՆ ՍՈՒՐՔ ՀԱՒ | ԵՐԵՄԻԱՆ ԵՒ ՈՐ ԶԿՆԻ ՅԱԶՈՐԻՔՑԱՒ ՍՈՍԹԵՆԷՍ
16 ՆՈՐԻՆ ՈՐԻԻԱՅԵԱՂ ԵՒ ՓՈԽԱՐԷՆ ՀԱՏՈՒՅՄԱՆ ԸՆԿԱԼԵԱՂ ՄԵՐ Ի ԺԱՌԱՆԳԿԱՌՐԱՅ ՍՈՒՐՔ ՈՒՅՏԻՍ
17 ՏԱՐԻՆ Զ ԲԱՌԱՍՈՒՆՔ ԱՆԽԱՓԱՆ ՄԻՆԶԵՒ Ի ԳԱՂՈՒՍՏՆ ԲԻՍՏՈՒԷ: ԱՐԻ ԵԹԵ ՈՔ Ի ՄԵՐՈՅ ԿԱՄ
18 ԵՒՐՆԱՐԱՅ ԱՒԱԳ ՈՐ ԶՄԵՐ ԶՏՈՒՐՍ Ի ՍՈՒՐՔ | ՈՒՅՏԻՍ ՊԱԿԱՍԵՑԱՆԷ ԿԱՄ ՀԱՅՐ ՈՐ ԶՄԵՐ ԺԱՄՍ ԽԱՓԱՆԷ
ԻՆՔՆ ՈՐՈՇԵԱՂ ԼԻՑԻ Ի ԲԻՍՏՈՒՅ ԵՒ ԴԱՏՈՂ ՆՈՐԱ ՍԱՏԱՆԱ ԼԻՑԻ ԵՒ ՄԻ ՏԵՍՑԷ ՆԱ ԶՓԱՌՍ ԱՅ. ԻՍԿ
18 ՈՐԻ | ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՊԱՀԵՆ ԶԱՒԱՆԳՍ ՄԵՐ ԱՒՐՀՆԵԱՂ ԵՂԻՑԻՆ:

Въ стр. 8 послѣ УВР свободное мѣсто. — Въ стр. 12 буквы **ЩОУГЪН** мельче остальныхъ. — Въ стр. 17 **ЩВР** вырѣзано поверхъ стертаго.

Фот. см. табл. I. Изд.: Мхитаряницъ, 9-11; Алишанъ, 148.

2. Главная церковь. Снаружи, на сѣверной стѣнѣ, въ средней части, подъ окномъ, надпись въ 21 строку.

1 ԻժԱՄԱՆԱԿՍԲԱՐԵՊԱՇՏԻՑԵՒՄԻՐԱՑՊԱՅՐՈՆԱՑՄԵՐՈՑ,ԱԹԱԲԱԿԻՒՄ,ՆԷՐ,ԵՄԱՆԴԱՅՐՈՐԹԱԽՈՒՑԷՍՇԱՀՆՇԱՀԻ,ՀՐԱՄԱՆԱԲՈՑԻՆ,ՎԵՐ
 ԸՍՏԻՆՆՈՐՈԳՈՒՄԻՆԷՂԵԻՀՐԱՇԱՓԱՌՏԱՃԱՐԻՄԵՑ,ՄԱԲԱԼՈՒՍՈՑՍՐԲՈՑԿԱԹՈՂԻԿԵՒՍՄԱՐՄԱՇԻՆՈՑ,ԻՉԵՆՆՈՐԴԻՈՑԱՊՈՒՂԱՄՐԻՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻՏԻ
 3 ԳՐԻԳՈՐՈՑԱՐՀԻԷՊԻՍԿՈՊՈՍԻ,ԵԻՀԱՐԱՉԱՏԻՄՈՑԽԱՐՓԻՆ,ԹՈՌԱՆՑՎԱՐՀԱՄԱԽՇԻՍՆԱՑԻՇԽԱՆԻՆ,ԶԱՐՄԻՑԵԻՇԱՌԱԲԵՂԻՍՐԲՈՑՆԳՐ
 ԻԳՈՐԻՇԻՆՈՂԻԻՀԻՄԱՆՑՄԵՇԱԲԵՆՀԱՄԱՄԲԵԻՑՈՒՍՈՎԶՍԱՑՎԱՍՆԲԱՉՄԱԳՈՒՄԱՐՔԱՀԱՍԱՑԻՑԵԻՊԱՐԳԵԻԵԱԼԱՐԴԻԻՆԱՑՈԼՈՎԱՍ,ԳԵՂ
 ԱԲԱՅՍԱՑԳԵՍՏԱՆՍԿՈՒՂՊԱԿԱՆԵԻԶԱՂԱՑԱՆԻ,ՈՐԵԻՑՈՒՑԱՆԵԻԲԱՐԶԱՆԱԳԻՐՆ,ՄԻԸՍՏՄԻՈՉԷ,ԵԻՓԱՐԹԱՄԱՑՈՒՑԵԱԼԱՄԵՆ
 6 ԱՅՆԳՈՑԻԲԱՌԻՆՆՈՒԼԵԲԱՌԱԲԵԼՈՒԼԶՊԵՏՍԿԱՐԵԻՈՐԱՉԻԲԵԱՆՑ,ԵԻԶԵԿԱՑ,ԵԻՈՒՆԷՐԺ-ԵՆԱԿԻԲԵԻՈՉՍԱԿԱԲՍԶԻԱԲԵՐ
 ԵԱԼԵՐՅԱՆԱԲԻՆԱՑԵԻԶՎԱՆՔՍԳԵՂԱՐԱՐԵԱԼԶԿԱԹՈՂԻԿԵՍԲԵՐԴԱՆՄԱՆԱՄԱՑՈՒՑԵԱԼ=ԿԱՅՐԻՒՍԱՐԻԵԻԲՍԳԱԲՈՐՈՒԹ
 ԵԱՆԶՐԿԵԱԼՅԱՄԵՆԱՅՆԳՈՑԻՑՄԻՆԶԵԻՅԱԲՈՐՍՍՅԱՅՈՍԻԿ×ԻՍԿԻՈՉԴԹՈՒՍԿԱՆԻՍՀԱՑՈ-ՔԱՉԵԻԱՐԻԶԱԲԱԿԱՆՆՔԻՍԻ
 9 ԲԵԼԻԵՂԲԱՅՐՆԻՄԻԱՐԻՓՆԻՄՈՎԿԱՄԱԿՑՈՒԹՔԻՈՐՀՈՒՐԴԲԱՐԻՄԻՏԱՐԿԵԱԼԱԶԱՅԵԼԶՍԱԻՐՄՈՒՅԵԻԻԶԱԶԻՐՄԹՆԱԶԳ
 ԱԾՈՒԹԵՆԷՆՀԱՍՈՒՑԱՆԵԼՆԱԽԿԻՓԱՌԱԲՈՐՈՒԹԵԱՆՆ,ՀԱՆԵԱԼԱՐՏԱՔՍԶՇԻՆԱԿԱՆՍՆ,ԵԻԵՂԱԲԵՆԱԿԱՐԱՆՍՐԲՈՑՔԱՀԱՆԱՑԻՑ,ԵԻ
 ԿՐԱԲՆԱԲՈՐԱՑՀԱՃՈՑԱՑԵԼՈՑՄԵՑ,ԶԱՐԴԱՐԵՑԱՔԶԱՄՊԱՍԻԲՊԱՅՇԱՌԱԶԳԵՏԻԲԵԻՍՐԲՈՒԹԵԱԲՔՈՍԿԵՂԷՆ,ԵԻԱՐԾԱԹԵՂԻՆ,ԵԻ
 12 ՀԻՆԵԻՆՈՐԿՏԱԿԱՐԱՆԱԲԵԼԿԵՂԵՑԱԿԱՆԱԲԵԼԸՆՀԱՅԵՑԱՔԻՍՄԱՑՆՈՒԷՐ,ԶՄԵՐՀԱՅՐԷՆԻԳԵՂՆԶԱԶԱՏԱԿԵԻՈՐԻՎԱՆԻՑԱՀԱՂԻՍ
 ՎԼԵՐԱՑՇԻՆԵՑԱՔԵԻԱՆՈՒՍՆԻՏԻՐԱՇԷՆԵԻԻՅԱՅՍԿՈՑԳԵՏՈՑՆԶԱՂԱՑԱՆԻՈՐԿԱՆԻԿԱՐՄԸՆԶԷՆԻՎԱՅՐԵԻՎԵՐ,ԶԻՈՅՂԶՈՂ,ԵԻ
 ԶՈՐԻՆՀԻՍԿԶՐԱՆԵՈՒՆԷԻՆ,ԵԻԲԱՂԱՔԻՍԶՄԵՐՊԱՊԷՆԻՀԱՅՐԷՆԻԲԵԼԿԵՂԵՑԻՆՀԱՄԲԱՅԵՓԱՆՈՍԲՈՐՈՒՄԵՆԱՅՆԺՈՂՈՎՐԴ
 15 ԵԱՄԲՆ,ԵԻԲԿՈՒՍՑԳԻՐՄԱՐՄԵՏԻՈՐԻՆԱԽՆԵԱՑՄԵՐՈՑԻՄԵԶԵՐՀԱՍԵԱԼ,ԵԻՄԻՍԻՈՐԵՑԱՔԶՎԵՐԻՎԱՆՔՆՄԵՇՎԱՆԻՑՍԻԲԱՄԵՆԱՅՆՍԵՐ
 ԱՑՈՒԱԾՍԻԲԵԼԻՑԻՀԱՄԱՆԱԲՈՑԱՌԱՉՆՈՐԴԻՄԻՆՀԱՅՍԱՌԱՅՍԶԱՓԿԱՏԱՐԵՑԱԲԱՌԺԱՄԱՑՆԳԵՂԵՑԿԱԳԵՂԵՂԲԱՅՐՆԻՄԻԱՐԻՓ
 ՄԱԳԻՍՏՐՈՍՆ,ԳՈՎԵԱԼՆՅԱՄԵՆԱՅՆԼԵԶՈՒԱՑՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑԱԲՊԱՏԵԲԱԶՄԻԱՆՐԻՆԱՑ,ԵԻՄԻԱՅՆՄԻԱՑԻԵՍԳՐԻԳՈՐԵՂԿԵԼԻԵԶՐԿԵԱԼԻՆՄԷ
 18 ԶՄԱՐՄԻՆՆՈՐԱԲԵՐԵԱԼԹԱՂԵՑԱՔԱՌԴԱՆՍՐԲՈՑԿԱԹՈՂԻԿԵՒՍՄԵՐԶԱՌՆՇԽԱՐՍԱԲՈՒՆՄԵՐՈՑՎԱՐՀԱՄԻՇԻՆԻ,ԵԻՓՈՒՍՐԷՆՀԱՏՈՒՍՑԵՍՊ
 ԱՍԱԲՈՐՔՍՈՐԱԸՆԴՄԵՐՈՑԱՐԴԵՆՅԱԶՈՐԱՐԱՔԶԿԱԹՈՂԻԿԵՒՍԶԱԲԱՆԻՆՊԱ-----ԵՅԱՆՈՒՆՆԱՀԱՅԱԿԻՆԻՐՓԻՆԿԱՅԱՐԵԼՅԱՄԵՆՅՆԱԲ
 Բ,ԻՍԿԶՐԱՆԷՏԱՐՈՑՆՄԻՆԶԵԻՑԿԱՅԱՐՈՒՄԻՅԱՐՈ--ՅՆՅԱՅՍՄՀԵՏԵՄԻՆՀԻՇԱԳՈՒՄԻՆՈՐԴՈՑՆՄԵՑ,ՈՐՈՓԻԱՓՆԷԿԱՄՇՈՐԹԵԼԶՆԱՅԸՆՀԻՑԷԿ
 21 ԵՂԷՑՈՑԱՐՈՇԵՍԻՓԱՌԱՑՆՄԵԻԶՐԿԵՍԻՐՄՇՏՆԶՆԱԿԱՆԿԵԱՅՆԿԱՅԱՐԻԶՔՐԵԼՈՑԱՒԻՀՆՅՆՅՆՅՆԵԻՍՐԲՈՑՆՈՐԱՑՈԳԵԻՍՄԱՌԻՆ:

1 Ի ԺԱՄԱՐԱՆԱՍ ԲԱՐԵՊԱՇԵՏԻՑ ԵՒ ԱՇԽԱՏԻՐԱՑ ՊԱՏՐՈՆԱՅ ՄԵՐՈՑ ԱԹԱԲԱԿ ԻՆԱՆԷՒ ԵՒ ՄԱՆԿԱՏՈՐԹԱՆ
2 ԽՈՒՑԷՄ ՇԱՀՆՇԱՀԻ ՀՐԱՄԱՆԱԻ ՍՈՑԻՆ ՎԵՐԸՄՏԻՆ ՆՈՐՈԳՈՒՄՆ ԵՂԵԻ ՀՐԱՇԱՓԱՌ ՏԱՃԱՐԻ ԱՅ
3 ՏԵՐԻ ԳՐԻԳՈՐՈՑ ԱՐՀԷՊԵՍԿՈՊՈՍԻ ԵՒ ՀԱՐԱԶԱՏԻ ԽՐՈՑ ԽԱՐԳԻՆ ԹՈՒԱՆՑ ՎԱՐՀԱՄԱ ԻՇԽԱՆԱՑ
4 ԻՇԽԱՆԻ ՋԱՄՐՈՑ ԵՒ ՇԱՌԱՆԵՂԻ ՍՐԲՈՑՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՇԻՆՈՂԻ Ի ՀԻՄԱՆՑ ՄԵՆԱԻ ՏՆԵԶՄԱՄԲ ԵՒ
5 ՅՈՒՍՈՎ ՋՈՍԱՑ ՎԱՍՆ ԲԱԶՄԱԳՈՒՄԱՐ ԲԱՀԱՆԱՑԻՑ ԵՒ ՊԱՐԳԵՆԵԱՂ ԱՐԻԻՆՈՍ ՅՈՂՈՎՍ. ԳԵՂԱՐԱՐԱՅՈՍ
ԱՅԳԵՍԱՆԱՍ ԿՈՒՂԱԿԱՆԻ ԵՒ ՋԱՂԱՑԱՆԻ ՈՐ ԵՒ ՑՈՒՑԱՆԷ ԻՌ ԱՐԶԱՆԱԳԻՐՆ ՄԻ ԸՍՏ ՄԻՈՋԷ ՓԱՐ-
6 ԹԱՄԱՑՈՒՑԵԱՂ, ԱՄԵՆԱՅՆ ԳՈՑԻՒԲ ԱՌ Ի ԼՆՈՂ ԵՒ ԱՌԱՆԵՂՈՂ ԶՊԵՍ ԿԱՐԵՒՈՐ ՋԻԲԱՆՑ ԵՒ
7 ԶԵԿԱՅ. ԵՒ ՈՒՆԷՐ ԺԱՄԱՆԱԿ ԻԲՐԵԻ ՈՉ ՍԱԿԱՍՈ ՋԻ ԱՆԵՐԵԱՂ ԷՐ ՅԱՆԱՄԻՐՆԱՑ ԵՒ ԶՂԱՆԲՈՍ ԳԵՂ
8 ԱՐԱՐԵԱՂ, ԶԿԱԹՈՂԻԷՍ ԲԵՐԻԱՆՄԱՆ ԱՄՐԱՑՈՒՑԵԱՂ ՂԵՌ ԿԱՅՐ Ի ԽԱՄԱՐ ԵՒ Ի ՍԳԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ
ԶՐԿԵԱՂ, ՅԱՄԵՆԱՅՆ ԳՈՑԻՑ ՄԻՆԶԵԻ ՅԱՌՈՒՐՈՍ ՅԱՅՈՍԻԿ: ԻՍԿ Ի ՈՂԷ ԹՈՒԱԿԱՆԻՍ ՀԱՅՈՐՑԻ ԲԱԶ ԵՒ

9 ԱՐԻ ԶԱՌԱԿԱՆՆ ԲԻՐՈՏՈՒ ՄԻՐԵԼԻ ԵՂԱՅՐԵ ԻՄ ԽԱՐԻՓՆ ԻՄՈՎ ԿԱՄԱՑՈՒԹԵԱՄԲ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
10 ԲԱՐԻ Ի ՄԻՏ ԱՐԵԱԼ ԱԶԱՏԵԼ ԶՍԱ Ի ՄՏԱՄՈՒՏ ԵՒ Ի ԶՍԶԻ ՄԹՆԱԶԳԱՅՈՒԹԵՆԷՆ ՀԱՍՈՒՑԱՆԵԼ
ՆԱԽԻ ԳՈՒԱՌՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԵԱԼ ԱՐՏԱՔՍ ԶՇԻՆԱԿԱՆՍ ԵՒ ԵՂԵԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՄԱՐՈՑ ԲԱՀԱՆԱՑԻԹ
11 ԵՒ ԿՐԱՆԿԱՌԱՑ ՀԱճՈՑԱՑԵԼՈՑ ԱՅ: ԶԱՄԱՐՆԵԱՔ ԶՍԱ ՍՊԱՍԻԻ ՊԱՅՈՒՆԱԶԳԵՍԻԻԻ ԵՒ ՄԱՐՈՒ
12 ԹԵԱՄԱՐԵԲ ՈՍԿԵԼԷՆ ԵՒ ԱՐԵԱԹԵԼԷՆ ԵՒ ԼԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱԻ ԷԿԵԼԵՑԱԿԱՆԱԻ: ԵՒ ԸՆԶԱՑԵ-
13 ՑԱՔ Ի ՍՄԱՑ ՆՈՒԷՐ ԶՄԵՐ ՀԱՅՐԷՆ ԳԵԼՆ ԶԱԶԱՍ: ԵՒ ՈՐ Ի ՎԱՆԻՑՍ ՀԱՂԻՍ ԿԵԼԱՅՈՒՆԵՑԱՔ ԵՒ
ԱՆՈՒԱՆԵ ՏԻՐԱՇԷՆ ԵՒ Ի ԶԱՑՍ ԿՈՑՍ ԳԵՏՈՑՆ ԶԱՂԱՑԱՆԻ ՈՐ ԿԱՆ Ի ԿԱՄՐԸՆԶԷՆ Ի ՎԱՅՐ ԵՒ ՎԵՐ
14 ԶԽՈՏ ԶՀՈՂ ԵՒ ԶՈՐ ԻՆՉ Ի ՍԿԶԲԱՆԷ ՈՒՆԷՆ: ԵՒ Ի ԲԱՂԱՔԻՍ ԶՄԵՐ ՊԱՊԷՆ ՀԱՅՐԵՆԻԻ ԷԿԵԼԵՑԻ
15 ԶՍՈՐԻ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԲՈՂՈՐ ԱՄԵՆԱՑՆ ԺՈՂՈՎՐԷԵԱՄԲՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԱՅԳԻ Ի ՄԱՐՄԵՏԻ ՈՐ Ի ՆԱԽ-
ՆԵԱՑ ՄԵՐՈՑ Ի ՄԵԶ ԷՐ ՀԱՍԵԱԼ: ԵՒ ՄԻԱՌՈՐԵՑԱՔ ԶՎԵՐԻՎԱՆՔՆ ՄԵՐ ՎԱՆԻՑՍ ԻՐ ԱՄԵՆԱՑՆ
16 ՍՏԱՑՈՒԱՅԻԻ ԵՒ ԼԻՑԻ ՀՐԱՄԱՆԱԻ ՄԻՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԻ: ՄԻՆՉ ԱՑՍ ԱՌ ԱՑՍ ԶԱՓ ԿԱՏԱՐԵՑԱԻ

3. Главная церковь. Снаружи, на южной стене, у западного угла, надпись в 14 строк.

5
 8
 9
 12

ԺՆՈՐՀԻՆԱՅԵՍԱՐԻԱՄԱՓԽԱԶԱՅԵՀԱՅՈՑԹԱ
 ԳՈՒՀԻԴՈՒՍԴՐՄԵԾԻՆՍԵՆԻՔԵՐԻՄԱԵԹՈՈՆԳԱԳ
 ԿԱՀԱՅՈՑԱՐՔԱՅԻՈՐԵՄՈՒԶԵՄԱՐՈՒՍԻՄԲԵԻԻՅԻԵԶԵ
 ՐԱԿԱՆՈՒԻՅՄՄԱՐՄԱՇԷՆԱՌԱԶՆՈՐԴՈՒԹՔՀԱԲՐ
 ՍՈՍԹԵՆԻՍԻՎԱՍՆԳԱԳԿԱԽՊԱՊՈՅՆՄԵՂԱՅԹՈ
 ՂՈՒԹԵԱՆԵԻԿԱՅԱՅԻՆԻՄՀԱՆԿԱՆՆԵԻՀԱՅՈՒՑՈՒ
 ՄՆԲԱՐԻԸՆԿԱԼԱԽՐԲՈՑԱԶՍԵԱՆՆԵԿԵՂԵՑԻՆԶ
 ՄԲՊԵՄՐՈՍԻՔՄՊԱՅԱԳԱԳԱԶԵՄԱՐԻՆՈՂԶՈՅՆ
 ԿԱՅԱՅԻՆԻՄՀԱՆԿԱՆՆՄԻՆԶԵԻԴԱԼՈՒՍԵՔԻ:
 ԱԴԵԹԵՈՔԻՄԵԾԱԵԾԱՅԿԱԽՓՈՔՈՒՆՑԻՀԱՅՈՑ
 ԿԱԽՎԱՅՈՈՐՈՑՍՈՑՍԱԿԱԽԵԶԻՄԳԵԻՂՆԶՅԱ
 ՐՈՒՍԻՅԱՅՍՈՒԻՅԷՍԱՆԷԻՆՔՆԵԼՑԷԻԿԵՆԱՅՆԱՅ
 ԵԻՊԱՅԱԿԱՆԷՑԻԱԵԱՆՔԵԻՄԵՅԵԶՓԱՌՍՆԱՅ
 ԻՍԿՈՐԱՍՅԱՌԻՆՊԱՀԵՆԶԱՆԴՍՄԵՆԵՐՀԵԱԼԵԳԻՆ

2 ՇՆՈՐՀԻՒՆ ԱՅ ԵՍ ՄԱՐԻԱՄ ԱՓԽԱԶԱՑ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ԹԱԳՈՒՀԻ ԴՈՒՍՐ ՄԵՆԻՆ ՍԵՆԻՔԵՐԻՄԱ ԵՒ
3,4 ԹՈՌՆ ԳԱԳԵԱ ՀԱՅՈՑ ԱՐՔԱՅԻ ՈՐ ԵՏՈՒ ՉՏԱՐՈՒՄ Ի ՍՈՒՐԲ ԵՒ Ի ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՈՒՅՍ ՄԱՐՄԱՇԷՆ
5,6 ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՒՐ | ՍՈՍԹԵՆԻՍԻ ՎԱՍՆ ԳԱԳԵԱ ԻՄ ՊԱՊՈՅՆ ՄԵՂԱՑ ԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ
7,8 ԿԱՏԱՑԻՆ ԻՄ ՀԱՆԿԱՆՆ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆ ԲԱՐԻ ԸՆԿԱԼԱ Ի ՍՐԲՈՑ ՉՍԵԱՆՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՉՍՈՒՐԲ
9,10 ՊԵՏՐՈՍ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ ՊԱՏԱՐԱԳԱՒ ՉՏԱՐԻՆ ՈՂՋՈՑ | ԿԱՏԱՑԻՆ ԻՄ ՀԱՆԿԱՆՆ ՄԻՆԶԵԻ Ի ԳԱՂՈՍՏՆ
11 ՔՐԻՍՏՈՍԻ | ԱՐԻ ԵԹԵ ՈՔ Ի ՄԵԾԱՄԵԾԱՑ ԿԱՄ Ի ՓՈՔՈՒՆՑ Ի ՀԱՅՈՑ | ԿԱՄ Ի ՎՐԱՑ ՈՐ ԱՅՍ ԳՐՈՑ ՀԱ-
12,13 ԿԱՌ ԿԱ ԵՒ ՉԻՄ ԳԵՒՂՆ ՉՏԱՐՈՒՄ Ի ՅԱՅՍ ՈՒՅՏԷՍ ՀԱՆԷ ԻՆՔ ԵԼՑԷ Ի ԿԵՆԱՑՆ ԱՅ | ԵՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆ
14 ԼԻՑԻ ԱՐԵԱՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ՄԻ ՏԵՍՑԷ ՉՓԱՌՍՆ ԱՅ, ԻՍԿ ՈՐ | ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՊԱՀԵՆ ՉԱՌԱՆԳՈՒ ՄԵՐ
ԱՒՐԸՆԵԱԼ ԵՂԻՑԻՆ:

Фот. см. табл. II. Изд.: Мхитарянецъ, 11-13; Алишанъ, 149-150.

17 ԱՌԺԱՄԱՅՆ ԳԵՂԵՑԿԱԳԵՂ ԵՂԲԱՅԻՆ ԻՄ ԽԱՐԺ | ՄԱԳԻՍՏՐՈՍՆ ԳՈՂԵԱՂՆ ԾԱՄԵՆԱՅՆ ԼԵԶՈՒՄ
ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՅԱԽ Ի ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՆԱԻՐԻՆԱՅ ԵՒ ՄԻԱՅՆ ՄՆԱՅԻ ԵՍ ԳԻԳԻՐ ԵՂԵԼԻ ԵՒ ԶՐԿԵԱԼ Ի
18 ՆՄԱՆԷ: | ԶՄԱՐՄԻՆ ՆՈՐԱ ԲԵՐԵԱԼ ԹԱՂԵՑԱԲ ԱՌ ԳՐԱՆ ՍՐԲՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷՍ ՄԵՐԶ ԱՌ ՆՇԽԱՐՍ
19 ՀԱՒՈՒՆ ՄԵՐՈՑ ՎԱՐՀԱՄԱ[Մ] ԻՇԽԱՆԻ: ԵՒ ՓՈԽԱՐԷՆ ՀԱՏՈՒՍՑԵՆ ՍՊԱՍԱՌԻՐ ՍՈՐԱ ԸՆԴ ՄԵՐՈՑ ԱՐ-
ԴԵԱՆՅՍ ԶՈՐ ԱՐԱՐԱԲ ԶԿԱԹՈՂԻԿԷՍ ԶԱԽԱԳ ԽՈՐԱՆԻՆ ՊԱՏՏԱՐԱԳՈՒՆ ԾԱՆՈՒՆ ՆԱՀԱՏԱԿԻՆ ԲԻՐ-
20 ՍՏՈՍԻ ԽԱՐԺԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼ ԾԱՄԵՆԱՅՆ ԱԻՐ Ի ՍԿԶԲԱՆԷ ՏԱՐՈՑՆ ՄԻՆՇԵԻ ՑԿԱՏԱՐՈՒՄՆ ՏԱՐՈՑՆ
21 ԾԱԾՍՄ ՀԵՏԷ ՄԻՆՇ Ի ԽԱԳՈՒՄՆ ՈՐԴՈՑՆ ԱՅ: ՈՐ ՌԻ ԽԱՓԱՆԷ ԿԱՄ ՇՈՐԹԵԼ ԶԱՆԱՑ ԸՆՁԻՑ ԷԿԵՂԷ-
ՑՈՑՍ ՈՐՈՇԵՍՑԻ Ի ՓԱՌԱՅՆ ԱՅ ԵՒ ԶՐԿԵՍՑԻ Ի ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԿԵՆԱՅՆ. ԿԱՏԱՐԻԶԳ ԳՐԵԼՈՑՍ ԱԻՐՀ-
ՆԵՍՑԻՆ ԾԱՅ ԵՒ Ի ՍՐԲՈՑ ՆՈՐԱ ՅՈԳԻ ԵՒ Ի ՄԱՐՄԻՆ:

Въ стр. 5 передъ **ՁԱԴԱՅԱՆԻ** замазана 1 буква. Въ стр. 14 передъ **ԱՐԵՆԱՅԷ** въ камнѣ выбита ямка. Въ стр. 20 въ **ՏԱՐՈՑԷ** стесаны буквы **ԻՈ**.

Изд.: Мхитарянцъ, 13-16; Алишанъ, 150-151.

4. Главная церковь. Внутри храма, надъ входомъ въ сѣверный прѣдѣлъ, надпись въ 7 строкъ.

ԵՍՄԴԳԻԳՈՐԵՂԲԱԲՈՐԴԻՄԱՍՐԳՍԻԵՏՈՒԶԻՄՄԻ
 ՆՇԱՆՆԵՐՄԻՆՈՒԵՅՄԱՐՄԱՇԻՆԻԵՓՈԽԱՐԷՆՀԱՅ
 3 ՈՒՅՄԱՆԶՎԱՐԴԵՒԱՐԻՆՔԱՌԱՍՈՒՆՔՆԵՒԶԻԱԶ
 ՈՒԹԱԲԻԷՔՆՄԻՆԶԵՍԿԷՆԴԱՆԻԵՄՄԱՍՐԳՍԻ
 ԵՖՅԵՏԻՄՎԱԽԶԱՆԻՆԻՆԶԵՖԵԹԵՈՔԱՌԱՋՆՈՐԴ
 6 ՈՐԼԻՆԻԽԱՓԱՆԷՆԶՈՎԵԱԼԵՂԻՅԻՍԿ--ՄԱՐԻԶ
 ԳՐՈՅԴԱԲԶՆԵԱԼԵՂԻՅԻՆ

2. ԵՍ ՏԵՐ ԳԻՐԳՐՈՐ ԵՂԱՔԱՆՈՐՈՒԹԻ ՏԵԱՌՆ ՍԱՐԳՍԻ ԵՌՈՒ ԶԻՄ ՍՈՒՐԲԸ | ՆՇԱՆԱՆ Ի ՍՈՒՐԲ ՌԵՏՍ ՄԱՐՄԱՇԵՆԻ
3,4 ԵՍ ՓՈՒՅԱՐԵՆ ՀԱՏ|ՈՒԵՄԱՆ ԶՎԱՐԴԵՒԱՐՆԻ ՔԱՌԱՍՈՒՆԻՔՆ ԵՒ ԶԽԱԶ | ՈՒԹԱՄԱՐԷՔՆ ՄԻՆՁ ԵՍ ԿԵՆԳԱՏԻ
5,6 ԵՄ ՏԵԱՌՆ ՍԱՐԳՍԻ | ԵՒ ՅԵՏ ԻՄ ՎԱՅԱՆԵՆ ԻՆՁ: ԵՒ ԵԹԵ ՈՔ ԱՌԱՋՆՈՐԻ | ՈՐ ԼԻՆԻ ԽԱՓԱՆԷ
7 ՆՁՈՎԵԱԼ ԵՂԻՑԻ ԻՍԿ ԴԱՆԱՐԻԶ | ԳՐՈՅԳ ԱՐԶՆԵԱԼ ԵՂԻՑԻՆ:

Изд.: Мхитарянцъ, 16; Алишанъ, 151.

5. Место притвора главного храма. На могильной плите надпись в 3 строки.

ԱՅՍԷԱՆԳԻՍՏԷՍ, ՊՈՒ
ՂԱՐԻՐԴՈՅՄԱՔԻՍՏ

ԱՅՍ ՀԱՆԳԻՍՏ Է ԱՊՈՒՂԱՄԻՆ ՈՐԴՈՅ ՄԱՔԻՍՐՈՍԻ:

3 ԲՈՍԻ:

Изд.: Мхитарянцъ, 7; Алишанъ, 149.

6. Мѣсто притвора главнаго храма. На могильной плитѣ надпись въ 2 строки.

ԱՅՍԷԱՆԳԻՍ---=
-ՈՐԴՈՅԱՊՈՒՂԱՄՐԻ

ԱՅՍ ՀԱՆԳԻՄԻՏ Է՛՛ . . . ՈՐԴՈՅ ԱՊՈԽԱՄ[Մ]Ի:

Изд.: Мхитарянцъ, 8; Алишанъ, 149.

7. Мѣсто притвора главнаго храма. На могильной плитѣ надпись въ 3 строки.

ԱՅՍՀԱՆԳԻՍՏԷՆԼՈՒ
ԽԱԹՈՒՆԻՆԴՈՒՍՏՐԹԱՍ

ԱՅՍ ՀԱՆԳԻՍ Է ՆԼՈՒ | ԽԱԹՈՒՆԻՆ, ԴՈՒՍԻՐ
ԹԱՂԱՅԻ: ԹՎ.ԻՆՂ 2014:

3 ԴԱՅԻԹՎ:2ԴԱ:

Изд.: Алишанъ, 149.

8. Кладбище при главной церкви. На шатровидной гробнице, находящейся у ю.-в. угла храма, на южном скатѣ, надпись въ 4 строки.

ՍՅՈՒՆԻՍԵՐՍՈՓԵՍԱԳՈՒՆԻՔԻՆՈՉՎՈՂՐԱՍ - ՂԱԼՁԱՒՈՒՆՈՒՇԻՍՆԱՅԻՇԻՍ =
 ԳՍԵՐԵՐԳՐԱՆԱՀՈՅՈՅՍԱՐՁԱՆԻՐ՝ ՍՆԶԵՒՍՅԵՍՄԵԾԻՆՎԱՍԳՈՒՐ
 3 ՍԿՈՆԻԿԻՍՍԻՐԵՍԱՌՈՒՓՈՒ Է ՅԱԵԹՈՂԻԶՈՒՍԿՍԻՐԵՐԵՐԵՐՍՈՒՄՈՂԱ
 2ԷՍ 2ԷՍՅԻՇԷԶԻ -- ՍԵՒՈՒՓՈՒՇԷԶՈՂՈՐՄԷՑԻ : : Թ:ՆԿԴ

2 ԱՅՍ ԴԱՆԳԻՍ Է ՍՈՓԵԱ ԱՂԱԽՆԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿՈՉ ՎԱԼՐԱՄԱՂ ՊԱԼԱՌԻՆՈ ԻՇԽԱՆԱՅ ԻՇԽԱՆՈՂԻՍ
 3 ՏԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԶՊԱՆԻ ՏԵԱՌՆ ԱՆՁԵՒԱՅԵԱՑ ՄԵԾԻՆ ՎԱՍԳՈՒՐՍԿԱՆԻ: ԿԻՍԱՐԵԱ ԱՌ ԱՇ
 4 ՓՈԽԷՑԱ ԵՒ ԹՈՂԻ ԶԱՌԱՅՈՒՄ ՏԵՐՈՒՄ: ԱՂԱ[2ԷՍ]2ԷՍ ՅԻՇԷԶԻԲԻ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ԱՇ ԶԷԶ ՈՂՈՐՍ
 ՄԷՑԻ: Թ:ՈՒՆԿ, ՆԿԴ:

Фот. см. табл. III. Изд.: Мхитарянцъ, 7; Алишанъ, 149.

9. Кладбище при главной церкви. На шатровидной гробнице, находящейся на ю.-в. отъ храма, надпись въ 8 строках: 4 строки на сѣверномъ скатѣ, 4 на южномъ.

.....
 ԿԱԼԹԱԳԱՒՈՐԵԻԻԿՍՅԵՐԱՅՀՈՒՍՈՅՊԱՐՈՒԵԱԼԱՆՈՒՍՄԲԱՆԹԻՊԱՐ
 3 ՊԱՐԿԻՐԵԿԻԶԱՐՍՆՈՒԹԻՅԱ-ԳՍՊԱՀԼԱՒՈՒՆԵՍԻՐՈՒՆՄԵԾԻՆՎԱՀԱՍ-
 ԿԻՆԼԵԱԼՈՐԴԻՈՅՆՈՐԱՍՐՈՒՍՄԵՐՍԻՅԵԱԼԶՄԻՄԵԱՆՍԱՆԲԱԺԻՍԻՐՈՎ
ԿԻՍԱՐԵԱ
 6 ԵԱԳՆԱՅՅԻԱՇԻ--ԱՍՅԱՌԱԶԻՆԾԻՆ----ՅՈՅԺԱԼԱԳԻՆԹՈՂԻԶՈՅՐԻՍ
 ԶԱԲՈՒՍՄԵՐԵՍՈՒԳՈՒՎԸԱՐԾՆՈՂԱՅԻՍ-Ճ:ՔՍՈՐԳԻՍՅՈՂՈՐՄԵԱԻՆԶԻՔՈՒՄ
 ԳՍԼՍԵԱՆԴ

2,3ԻՆԴԵԱՂԻԱԼ ԹԱԳԱՌՈՐԻ ԵՒ ԿԱՅՍԵՐԱՅ ՀՈՌՈՍՏՈՑ ՊԱՏՈՒԿԱԼ ԱՆՈՒԱՄԵ ԱՆԹԻՊԱՑ | ՊԱՏՐԿԻ
 4 ՈՐ ԵԿԻ ՀԱՊԱՆՈՒԹԵԱՄԵ Ի ՅԱԶԳԻ ՊԱԼԱՌԻՆԵԱՅ Ի ՏՈՒՆ ՄԵԾԻՆ ՎԱԼՐԱՄԱՂ ԿԻՆ ԼԵԱԼ ՈՐԻՈՑ
 5,6 ՆՈՐԱ ԱՐՈՒԿԱՄԵ: ՄԻՐԵՑԵԱԼ ԶՄԻՄԵԱՆՍ ԱՆԲԱԺԻՆ ՍԻՐՈՎ |ԿԻՍԱՐԵԱ ԳՆԱՅԻ ԹԱՇԽԱՐԶԷՍ
 7 ՅԱՌԱԶԻՆ ԵՆԵՐԳԵԱՆ ԵՒ ՅՈՅԺ ԼԱԼԱԳԻՆ ԹՈՂԻ ԶԱՅՐ ԻՄ | ԶԱԲՈՒԿԱՄԵ ԵՒ ՍՈՒԳ ԱՆՈՎԸԱՐ ԵՆՈՂԱՅ
 8 ԻՄՈՐԻ: ՔՐԻՍՏՈՍ ՈՐԻՒ ԱՅ ՈՂՈՐՄԵԱ ԻՆԶ Ի ԳՈՒՄ | ԳԱԼՍԵԱՆԴ:

Фот. см. табл. III.

10. Въ оградѣ главнаго храма, въ западной части сѣверной стѣны, на крестномъ камнѣ надпись въ 3 строки.

ՈՂ ՈՐՍ ՈՂՈՐՄԷԶՍ ՍՍԱՑՈՂԻ ՍՈՐԱԿ:
 ԱՅ ՍԵ
 3 ԱՅՈՂԻՍՈՐ

11. Тамъ же, на крестномъ камнѣ фрагментъ надписи въ 3 строки.

ԱՅՍՍ ԵՏՆԱ ԼԻՄԻ ԴԱԿ:
 ԹՈՒ Ս 2ԺԳ ԹՈՒՍ 2ԺԳ:
 3 Ի

12. На двухъ плитахъ въ западной стѣнѣ ограды главнаго храма надпись въ 4 строки.

ՀՆՈՐԶԻԻ	ԼՍՅՈՅՍԱՐԶՈՆՄԵՐԵՆԶԵՆԱՌԻԷ
ՈՐՈՅՈՐԴ	ԴՅԱԲՈՒՂԱՄԻԹՈՒՆՎԱՐԶԱՍ
3 ԴՍԵԱԼԷԻ	ՍԿԶԲԱՆԷԶԿԱԹՈՂԻԿԷԿԵՂԵՑԻՅԻԷ
ՅԻԱՆ:	

ՀՆՈՐԶԻՆ ԱՅ ԱՅՍ ԱՐԶԱՆ ՄԵՏԵՆԶԵՆԱՌԻԷ Ի ԳՐԻԳՈՐՈՑ ՈՐԻՈՑ ԱԲՈՂԱՄԻԹ ՈՒՆՎԱՐԶԱՍՈՒ
 ՈՐ ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Է Ի ՍԿԶԲԱՆԷ ԶԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ: ՅԻՇԵՍԻՑԻ: ԱՄԷՆ:

Фот. см. табл. II.

13. На тѣхъ же двухъ плитахъ надпись въ 4 строки.

ԵՍ	ԱԲՈՒՂԱՄԻԷԿԵՂԵՑԻՍՄԱՐԳԻՍՈՒ
-ՅԵԿԵԳԻՅԻ	-ՆԴԱՆՆՈՐԲՈՅԼԿԱՅԵԿԵՂՈՅՈՐԵ
3 --ՐՈՅՎԱՐ	-ԱՄԻՇԻՆԿԻՍԻՐԵԱՅԺՈՒԿԱՒՓՈՒ
--ԴԴԱ--	ԼԴՈՒՐՄԵՐԻՍՓԱՆԷԼԶՈՆԱՅԺԵՆԶ

Надъ 1-ю въ стр. 1 написано ՏՐ. Надъ 2-ю въ стр. 2 написано ԵՑ.

ԵՍ ԱԲՈՒՂԱՄԻԷ ԵՒ ԵԿԵԿԱՅ ԻՄ ՏԵՐ ՍԱԳԻՍ ՏՈՒՐԱԳԻ..... ՏԵԳԻ ԵՐԱՅԻՆ ՏԱՆՆ ՈՐ Բ ԱՅԼ ԿԱՅՐ
 ԵԿԵԿԵՑՈՑՈ ՈՐՄԵՐԻՈՑ ՎԱՐԶԱՄ ԻՇԽԱՆԻՆ ԿԻՍԱՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱԼ ՓՈԽԷՑ.....ՈՎՂ ՏՈՒՐ
 ՄԵՐ ԽԱՓԱՆԵԼ ԶԱՆԱ ԵԺԷ ՆԶՐՈՎԵԱԼ ԵԳԻՑԻ.....

Фот. см. табл. II.

14. На тѣхъ же двухъ плитахъ надпись въ 3 строки.

-ՍՍՈՒՄԲԷՍ	ԴԴԻԳՈՒԿԱՇԻՆԵՑԻՍԿԻՆԶՈՂԱՅ
ԱՅԼԵՐՈՒԷԻ	ՍՊԱՍԱՐՔՍԻՐՈՒՍԻՍԵՐՈՒՆԻՆԶ-
3 --ԵԴԵՐԻ-	- ԵԱՆԻՄՍԱԳՔԵԼԿԱՐԱՆԻԶԻ--

ԴԵՍ ՍՍՈՒՄԲԷՍ ՈՐԻՒ ԴԱԳԿԱ ՇԻՆԵՑԻ ԱԿՆ ՄԻ ԶԱԼԱՅ ԴԵՒ ԱՐԻՈՒՆԴԻ ԱՅԼ ԵՏՈՒ ԵՒ ՍՊԱՍԱՐՔ
 ՍՈՒՐԵ ՈՒԽՏԻՍ ԵՏՈՒՆ ԻՆԶ ԲՈՒ ՊԱՏԱՐԱԳԻ Ի ՏԱՆՆԻ ՍՈՒՐԵ ՍԱԳԻՐՅՈՒՆ: ԿԱՏԱՐԻԶՔ ԴԱՐԶԻՆԵ ԵԱՅ:

Фот. см. табл. II.

15. На плитѣ, найденной у монастырскаго родника, фрагментъ надписи.

• • • • •

ԷՈՐՔՍԻՐԲՈՑՍՍ

3 -ጣህ, ሥህ, ሶህ, ዓኮ, ሥህ, ---- = በህኮኮፍጣ-

ԱՌԲԱԽԱՆԱԿԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ

---ԻՐԷՆՆԵՍՅԵԻԽԱՓՆԱՌՂՆԴԱՏԻԻՔ

$\overline{m}$ գործարկ, $\overline{n}$ շաշխեր, $\overline{k}$ գրիթգործը: ԿԱՍԱԲԻԶԳ ԱՊԻԴՆԵՐՆ $\overline{AB}$ էի ԽԱՓԱՆՈՂՆ ԳԱՏԻ Ի ԺԸԻՄՏՈՒԼ:

16. На плитѣ, найденной у монастырскаго родника, фрагментъ надписи.

.....ru.....

ԱՊՐԱՍԻ-ՈՐՔԱՆՈ

$\frac{3}{8} - \text{III-IV, V VI VII VIII}$

..... 1 արվ 20,3

....ՍՊԱՍԱՆՈՐԿՍ ԽՈՐՍԱՑԱՆՆԷ՛..... Ի ՏԱՆԻՆԻ
ՍՈՒՐԲԵՈՎ ԶԱՅՐՍ ԳԻՐՍ ԽԱՓԱՆԷ՛)....

17. Холмъ Верхней обители. На могильной плитѣ надпись въ 4 строки.

ԱՅՍՆԱՆԳԻՍՏԵՊՈՒՄ

Գ ՈՍՔԱՆԶԱՆԻՆՈՎ ԿԱՐ-

3 ԱՅՔՅԱՂԱԻԹՄՅԻՇ

6021---

ԱՅՍ ՀԱՆԳԻՍՏ Ե ՊԱՆԴՈՍ ՔԱՀԱՆԻ: ՈՂ ԿԱՊ-
ԴԱՅՔ ԶԱՂԱԹՍ ՅԵՇԵՍՁԻՔ, ԱՄԷՆ:

18. Холмъ Верхней обители. На могильной плитѣ надпись въ 3 строки.

200,000

ԶՄԱՐԴԻՍ | ՔԱՀԱՆԱ ՅԻՇԵԱ | Ի ՏԷՐ:

የጊዜ ምዕራፍ

3 $\overline{b, f, f}$

19. Холмъ Верхней обители. На крестномъ камнѣ надпись въ 1 строку.

11

ԻՔԻՔԱՍ ԶՇՆԱԻՈՐԻ-ՔԱՐԳԾԱՅԻՇԵՅ ԶՇՆԱԻՈՐԻՐԱՊ ՔԱՐԳՈՐԾԱՍ ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՐԻԱՏՈՍ:

Буквы ց строчные. Вм. ՅԵՇԵՅԷ-Բ можно читать ՅԵՇԷՅԷ-Բ.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

1. На гробницѣ, сооруженной при послѣднемъ возобновленіи храма на мѣстѣ при-
твора, подъ западной стѣнной церкви, налѣво отъ двери, надпись въ 5 строкъ.

ԱՍՏՎՈՓԻՆՇԻԱՐՎԱՀՐԱՄ

ԻՇԽԱՆԱՅԻՇԻԱՆԻ ՀԱՅՈՑՄԵ

3 ԾԱՅԻՑԵՂԷՊԱ, ՀԼԱ, ՎՌՆԻՈՐՆԱ, ՀԱ.

ՄԱԿԵՑԱՒԻԹՈՒՐՔԱՅՊԱՄԵՐԱԶՄԻ

ԻԱՐԱՇԷՆԻ ՀԱՅԵՑԹՎ ՆՂԳ

ԱՍՏ ԱՄՓՈՓԻ ՆԵՈՒՄ ՎԱՀՐԱՄ ԻՇԽԱՆԱՅ ԻՇԽԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԱՅ Ի ՅԵՂԷ ՊԱՀԱՎԱՌՆԵՐ ՈՐ
ՆԱՀԱՏԱՏՆԵՑԱԿ Ի ԹՈՒԴԲԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ Ի ՄԱՐՄԱՆԷՆ Ի ՀԱՅՈՑ ԹՎԻԻՆԴ ՆՂԷ:

УСЛОВНЫЕ ЗНАКИ.

Скобками [] отмечены восстановления; въ подлинникѣ — лакуна.

Скобками , , отмечены вставки: въ подлинникъ — пропускъ.

Скобками [] отмѣчены лишнія буквы: въ подлинникѣ — повтореніе.

Не отмѣчается исправленіе въ раскрытомъ чтеніи описокъ подлинника.

Черточками - отмечены лакуны, по числу букв; = означает: 1-2 буквы.

Точками отмечены лакуны, независимо отъ числа буквъ.

Подрѣзанныя буквы соответствуютъ дефектнымъ начертаніямъ подписчика.



УКАЗАТЕЛИ.

Личныя имена.

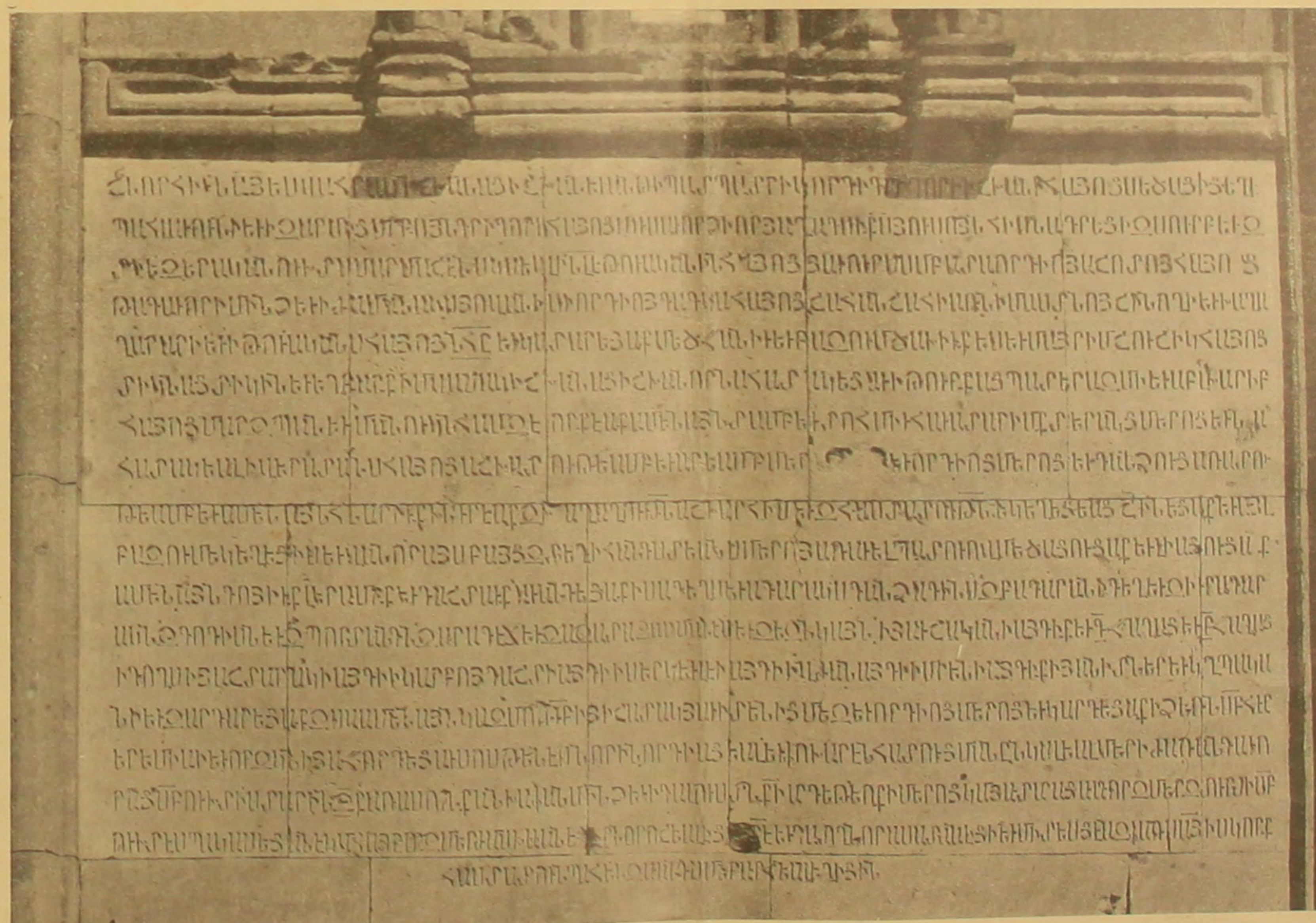
Сокращения: *ա.* = *այլ*; *դ.* = *դուտը*; *ե.* = *եղբայր*; *եռ.* = *եղբայրորդ*; *թ.* = *թոռն*; *կ.* = *կին*; *հ.* = *հայր*; *հն.* = *հանիկ*; *հե.* = *հալեղբայր*; *մ.* = *մայր*; *ռ.* = *որդ*; *ս.* = *սպա*.

Արիսարիք Պաշտունի, ռ. Գրիգորի, Երեւան, ե. Վարդամայ, Վասակայ, Համգէի 1,6.
Արուսամբ Պաշտունի, ռ. Վարդամայ 9,4; 9,7.
Արուդամբ [Պաշտունի], ռ. Վարդամայ, հ. Գրիգոր 12,2.
Ապուդամբ [Պաշտունի], ռ. Վարդամայ, հ. Գրիգոր, Խարփին 2,2.
Արուդամբ [Պաշտունի], ե. Սարգսի, Վարդամայ 13,1.
Աշոտ [Բագրատունի], հ. Սմբատայ 1,3.
Ապուդամբ տ. *Արուդամբ*.
Ապուդամբ [Պաշտունի] 6,2.
Ապուդամբ [Պաշտունի], ռ. Մագիստրոսի 5,1-2.
Գագիկ [Բագրատունի], հ. Յովանիսի 1,4.
Գագիկ [Երեւանի], ա. Կատային, հ. Սենիքերիմայ, ս. Մարիամայ 3,2-3; 3,5.
Գագիկ, հ. Սումբէի 14,1.
Գորգ 15,4.
Գրիգոր Պաշտունի, ա. Երեւան, հ. Վարդամայ, Վասակայ, Արիսարիք, Համգէի 1,1.
Գրիգոր [Պաշտունի], ռ. Ապուդամբի (Արուդամբի), թ. Վարդամայ 2,3; 2,17; 12,2.
Գրիգոր, եռ. Սարգսի 4,1.
Գրիգոր 15,4.
Գրիգոր և Լուսաւորի 1,2; 2,3-4.
Երեմիա 1,15.
Թադայ, մ. Նլու խաթունի 7,2-3.
Դանէ [Միսրոպի] 2,1.
Դարիկ [Պաշտունի], ռ. Ապուդամբի, թ. Վարդամայ, ե. Գրիգոր 2,3; 2,9; 2,16; 2,19.

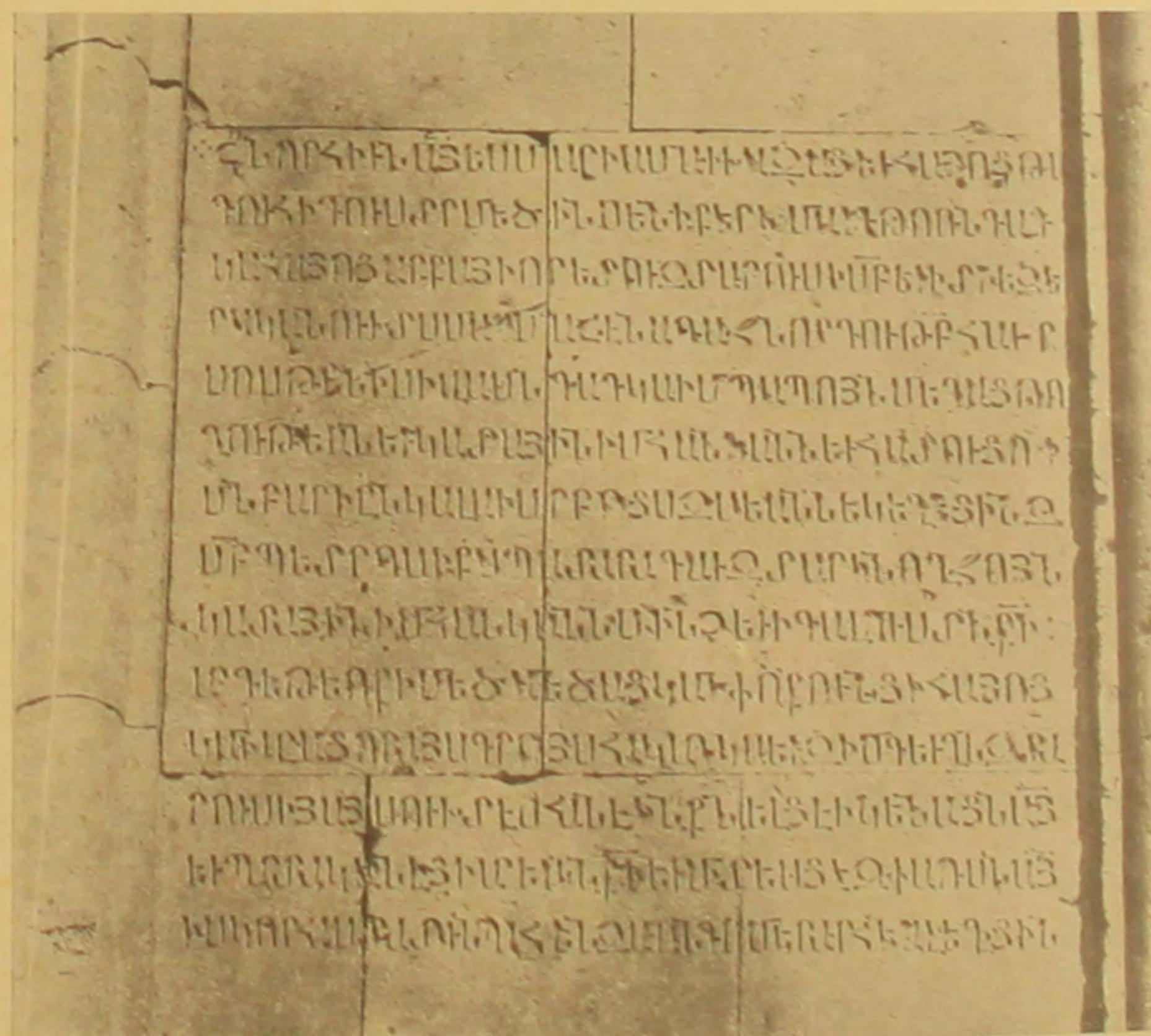
Կատայ, կ. Գագիկայ [Երեւանի], մ. Սենիքերիմայ, հա. Մարիամայ 3,6; 3,9.
Համգէ Պաշտունի, ռ. Գրիգորի, ե. Վարդամայ, Վասակայ, Արիսարիք 1,7.
Մարիամ, դ. Սենիքերիմայ [Երեւանի], թ. Գագիկայ, Կատայի 3,1.
Մարիստրոս [Պաշտունի], հ. Ապուդամբի 5,2-3.
Յովանէս [Բագրատունի], ռ. Գագիկայ 1,4.
Նլու խաթուն դ. Թադայի 7,1.
Շահ 15,4.
Շահնշահ [ռ. Զաքարիայի Միսրոպի] 2,1.
Շնաորիկ 19.
Շուշիկ, կ. Գրիգորի Պաշտունի, մ. Վարդամայ, Վասակայ, Արիսարիք, Համգէի 1,5.
Պաշտունի 1,2; 8,1; 9,3; Ս., 3.
Պաղոս 17,1.
Սարգիս, ե. Արուդամբի, Վարդամայ 13,1.
Սարգիս, հե. Գրիգոր 4,1; 4,4.
Սարգիս 18,1.
Սենիքերիմ [Երեւանի], ռ. Գագիկայ, Կատայի, հ. Մարիամայ 3,2.
Սմբատ [Բագրատունի], ռ. Աշոտ 1,3.
Սոսթենէս 1,15; 3,5.
Սումբէ, ռ. Գագիկայ 14,1.
Սոփի, դ. Տիգրանայ, կ. Վարդամայ Պաշտունի 8,1.
Վարդամ Պաշտունի, ռ. Գրիգորի, Երեւան, ե. Վասակայ, Արիսարիք, Համգէի 1,1; Պաշտունի, ա. Սոփիա 8,1; Պաշտունի, հ. Արուդամբի 9,3; Պաշտունի Ս., 1.
Վարդամ [Պաշտունի], հ. Ապուդամբի, ս. Գրիգոր, Խարփին 2,3; 2,18; հ. Արուդամբի, ս. Գրիգոր 12,2.
Վարդամ [Պաշտունի], Վարդամբի, Սարգսի 13,3.
Վասակ Պաշտունի, ռ. Գրիգորի, Երեւան, ե. Վարդամայ, Արիսարիք, Համգէի 1,6.
Տիգրան հ. Սոփիա 8,2

Географическія и этническія названія.

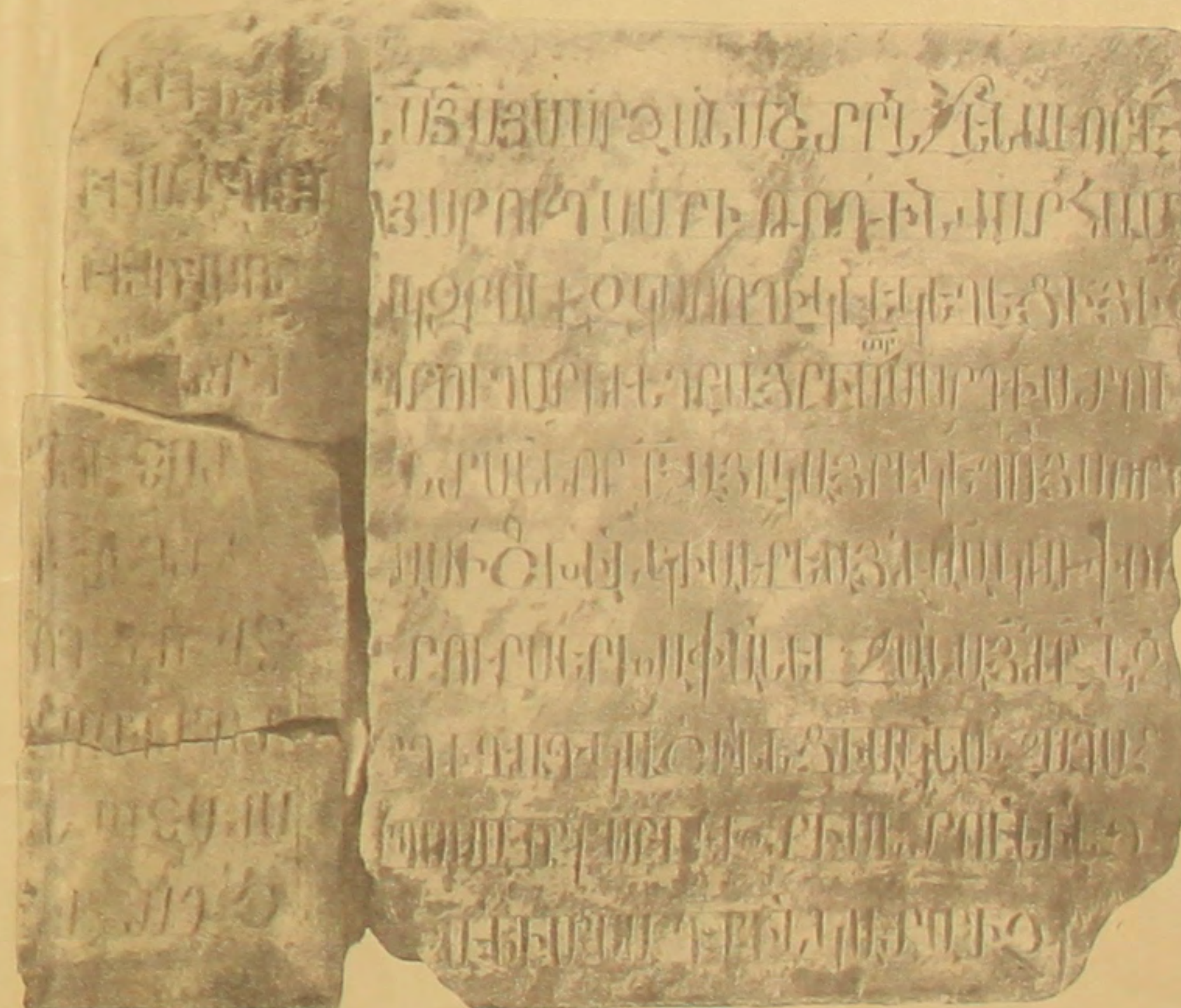
Ազատա 1,12; 2,12.
Անի 1,13.
Անճեւացիք 8,2.
Աշտարակ 1,13.
Ամանէս 1,12.
Արագէճ 1,12.
Աշական 1,12.
Աիխազք 3,1.
Բագարան 1,11.
Դոգիս 1,12.
Դողս 1,13.
Եզնկայ 1,12.
Թուրքք 1,6; Ս., 4.
Կարբոյ դաշտ 1,13.
Հադիս 2,12.
Հայք 1,1; 1,3; 1,4; 1,5; 1,7; 1,8; 3,1; 3,3; Ս., 2.
Հայք 1,2; 3,10.
Հոռոմք 9,2.
Մարմաշէն 1,3; 2,2; 3,4; 4,2; Ս., 5.
Մարմետ 2,15.
Մրեն 1,13.
Պորտանգ 1,12.
Սերկելէ 1,13.
Վասպուրական 8,2-3.
Վժան 1,13.
Վիրք 3,11.
Տարոս 3,3; 3,11-12.
Տիրաշէն 2,13.



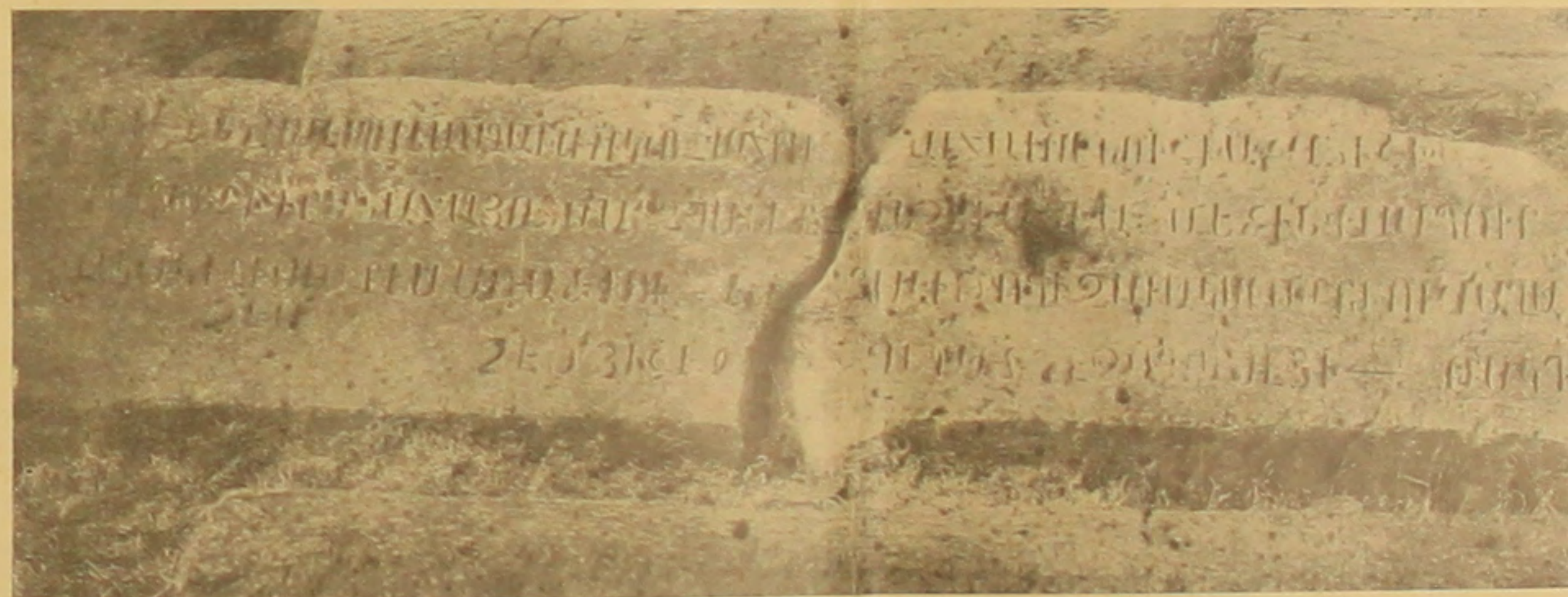
Надпись I, на южной стене главного храма.



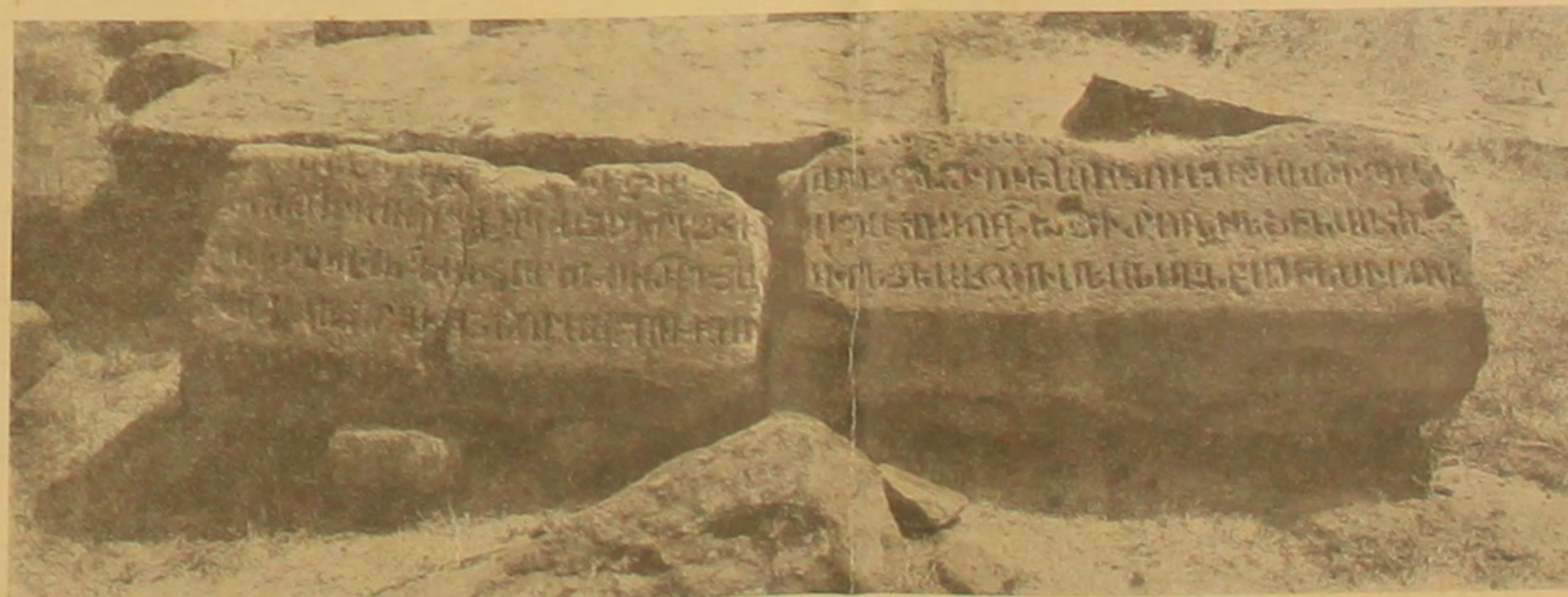
Надпись 3, на южной стене главного храма.



Две плиты с надписями 12, 13, 14.



Гробница съ надписью 8, на кладбищѣ при главномъ храмѣ.



Гробница съ надписью 9, на кладбищѣ при главномъ храмѣ (сѣверная сторона).

ИЗДАНИЯ АНІЙСКАГО МУЗЕЯ ДРЕВНОСТЕЙ.

I. Анійская серія. цѣна рублѣ:

1. Н. Марръ. Краткій каталогъ Анійскаго музея (съ 11 рис.) СПБ., 1906. Հովանոս ճոցակ Մարտի Մարտիրոսի (11 նկար.): Ս. Պետ. ԹԾԾԾ: Ը. 40 Կ.
2. Н. Марръ. Реестръ предметовъ древности изъ VI-й (1907 г.) археологической кампаніи въ Ани (съ 10 рис.), СПБ., 1908. Ը. 40 Կ.
3. І. Орбели. Каталогъ Анійскаго музея древностей. Вып. I. Описаніе предметовъ перваго отдѣленія (съ 26 рис. въ текстѣ и 1 табл.) СПБ., 1910. Ը. 1 ր.
4. І. Орбели. Краткій путеводитель по городищу Ани (съ планомъ). СПБ., 1910. Ը. 40 Կ.
5. В. Бартольдъ. Персидская надпись на стѣнѣ Анійской мечети Мануче. СПБ., 1911. Ը. 40 Կ.
6. М. Ростовцевъ. Апаранская греческая надпись царя Тиридата (съ 1 табл.). СПБ., 1911. Ը. 40 Կ.
7. В. Бенешевичъ. Анійскія надписи XI вѣка, изъ эпохи византійскаго владычества (печатається).

II. Памятники армянской эпиграфики.

1. Надписи Мармашена. Собралъ и приготовилъ къ печати І. Орбели. Съ 3 автот. табл. Петроградъ, 1914. Ը. 50 Կ.
2. Надписи Мрена. Собралъ и приготовилъ къ печати І. Орбели (печатається).

